

**ผลของโปรแกรมอบรมการช่วยกู้ชีพทารกต่อความรู้และ
การปฏิบัติในการช่วยกู้ชีพทารกเกิดก่อนกำหนดของบิดามารดา**
Effects of infant resuscitation training program on knowledge and
practice of infant resuscitation among parents of premature infants

กนกทิพย์ เกตุทองสุข* วลัยยา ธรรมพนิชวัฒน์** สุดาภรณ์ พยัคฆเรือง** และโสภภาพรรณ เงินคำ***

Kanoktip Kettongsook,* Wanlaya Thampanichawat,** Sudaporn Payakkaraung,** and Sopapan Ngermcham***

*โรงพยาบาลศิริราช มหาวิทยาลัยมหิดล

**คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล

***คณะแพทยศาสตร์ศิริราชพยาบาล มหาวิทยาลัยมหิดล

*Siriraj Hospital, Mahidol University

**Faculty of Nursing, Mahidol University

***Faculty of Medicine, Siriraj Hospital, Mahidol University

บทคัดย่อ

การวิจัยกึ่งทดลองนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อเปรียบเทียบความรู้และการปฏิบัติในการช่วยกู้ชีพทารกของบิดามารดา หรือผู้ดูแลทารกเกิดก่อนกำหนด ระหว่างกลุ่มที่ได้รับโปรแกรมอบรมการช่วยกู้ชีพทารกกับกลุ่มที่ได้รับการสอนตามปกติ ของหอผู้ป่วย กลุ่มตัวอย่างคือบิดามารดา หรือผู้ดูแลของทารกเกิดก่อนกำหนดที่เข้ารับการรักษาในหอผู้ป่วยทารก แรกเกิด โรงพยาบาลมหาวิทยาลัยแห่งหนึ่ง เลือกกลุ่มตัวอย่างตามคุณสมบัติที่กำหนดไว้ จำนวน 52 คน แบ่งเป็นกลุ่ม ทดลองและกลุ่มควบคุม กลุ่มละ 26 คน กลุ่มทดลองได้รับโปรแกรมอบรมการช่วยกู้ชีพทารก กลุ่มควบคุมได้รับการสอน ตามปกติของหอผู้ป่วย เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยแบบสอบถามข้อมูลส่วนบุคคล แบบทดสอบความรู้และแบบสังเกต การปฏิบัติในการช่วยกู้ชีพทารก วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติเชิงพรรณนา การวิเคราะห์ความแปรปรวนร่วม และการทดสอบ ไคสแควร์ ผลการวิจัยพบว่ากลุ่มทดลองมีค่าเฉลี่ยคะแนนความรู้ในการช่วยกู้ชีพทารกหลังการทดลอง สูงกว่ากลุ่มควบคุม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($F = 34.65, p < .001$) และกลุ่มทดลองมีคะแนนการปฏิบัติในการช่วยกู้ชีพทารกในระดับดี และระดับดีมาก ในสัดส่วนที่มากกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($\chi^2 = 11.31, df = 2, p = .003$)

คำสำคัญ: โปรแกรมอบรม, การช่วยกู้ชีพทารก, ทารกเกิดก่อนกำหนด, บิดามารดา หรือผู้ดูแล

วิทยานิพนธ์หลักสูตรพยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการพยาบาลเด็ก คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล

Corresponding author E-mail: kanoktip.ket@gmail.com

วันที่รับบทความ: 30 เมษายน 2565 วันที่แก้ไขบทความ: 9 สิงหาคม 2565 วันตอบรับบทความ: 31 สิงหาคม 2565

Abstract

The purpose of this quasi-experimental study was to compare the knowledge and practice of infant resuscitation between premature infants' parents or caregivers who received infant-resuscitation training program and those who received routine training of the ward. Participants were parents or caregivers of premature infants who were admitted to a neonatal ward of the university hospital. Fifty-two of them were selected based on the inclusion criteria and divided into experimental and control groups (26 in each group). The experimental group received the infant-resuscitation training program while the control group received the routine training of the ward. Data were collected from parents or caregivers' demographic data questionnaire, infants' demographic data questionnaire, infant-resuscitation knowledge test, and the observational record form of infant-resuscitation practice. Descriptive statistics, ANCOVA, and Chi-square test were used for data analysis. The study results revealed that after receiving the intervention, the experimental group had higher mean scores of infant-resuscitation knowledge than the control group with statistical significance ($F = 34.65, p < .001$) and the experimental group had very good scores of infant resuscitation practice with higher proportion than the control group with statistical significance ($\chi^2 = 11.31, df = 2, p = .003$).

Keywords: Training Program, Infant Resuscitation, Premature Infant, Parents or Caregivers

ความสำคัญของปัญหา

ทารกเกิดก่อนกำหนดมักจะไม่มีความไม่สมบูรณ์ของระบบต่าง ๆ ในร่างกาย โดยเฉพาะระบบหัวใจและระบบหายใจ โดยยังมีอายุครรภ์น้อย ยิ่งเสี่ยงต่อการเกิดภาวะแทรกซ้อนมากขึ้น (Chu, Li, Kosinski, Hornik, & Hill, 2017; Davidson, & Berkelhamer, 2017) ทารกเกิดก่อนกำหนดและทารกที่มีโรคระบบหัวใจและระบบหายใจ มีอัตราตายในขวบปีแรกสูงกว่าทารกครบกำหนดถึง 2.1-3.8 เท่า (Murphy, Xu, Kochanek, & Arias, 2018) นอกจากนี้ ทารกเกิดก่อนกำหนดที่อายุครรภ์หลังปฏิสนธิ น้อยกว่า 43 สัปดาห์ หรือทารกที่มีเหตุการณ์คุกคามชีวิต เช่น มีประวัติหยุดหายใจ สำลัก มีความผิดปกติทางระบบประสาท เป็นต้น มีความเสี่ยงที่จะหยุดหายใจมากกว่าทารกครบกำหนด (Goldberg, Rodriguez-Prado, Tillery,

& Chua, 2018) ผลของการหยุดหายใจทำให้หัวใจเต้นช้า ความดันโลหิตลดลง สมอฆาตออกซิเจน หากไม่ได้รับการดูแลหรือได้รับการดูแลช้า จะส่งผลให้เกิดภาวะหัวใจหยุดเต้นได้ และเสี่ยงที่จะเกิดการตายอย่างกะทันหันได้ (Wyckoff et al., 2015) เมื่อเกิดภาวะหัวใจหยุดเต้นของทารกภายนอกโรงพยาบาลอาจคุกคามต่อชีวิตของทารกและส่งผลกระทบต่อปัญหาสุขภาพของทารก เช่น อาจเกิดความพิการทางสมอง หรือความผิดปกติทางระบบประสาท (Ro et al., 2016) เป็นต้น ในประเทศไทยยังไม่มีกรรณายางานสถิติการเกิดภาวะหัวใจหยุดเต้นของทารกภายนอกโรงพยาบาลที่แน่ชัด แต่จากสรุปรายงานของหอผู้ป่วยออร์โทกรเวียสุนทร โรงพยาบาลศิริราช ในช่วงปี พ.ศ. 2559-2563 (โรงพยาบาลศิริราช, 2564) พบว่า มีทารกที่เกิด

ภาวะหัวใจหยุดเต้นที่บ้านประมาณ 17 คนต่อปี คิดเป็นร้อยละ 1.1 ของจำนวนทารกที่จำหน่ายกลับบ้านสาเหตุที่นำไปสู่ภาวะหัวใจหยุดเต้นในทารกเกิดจากความผิดปกติของระบบหัวใจ ร้อยละ 12.5-39 ระบบหายใจ ร้อยละ 10-31.5 โดยมักเกิดเหตุการณ์ที่บ้านมากที่สุด ร้อยละ 86.4-94.3 และถูกพบโดยบิดามารดา (Fink et al., 2016; Ro et al., 2016) หากทารกที่มีภาวะหัวใจหยุดเต้นได้รับการช่วยกู้ชีพอย่างถูกต้องและรวดเร็ว จะมีโอกาสกลับมาเป็นปกติได้ ร้อยละ 30 ที่ผ่านมามีรายงานว่าทารกที่เกิดภาวะหัวใจหยุดเต้นภายนอกโรงพยาบาลมีอัตราการรอดชีวิตต่ำกว่าร้อยละ 0-19 ซึ่งสาเหตุมาจากไม่ได้รับการช่วยกู้ชีพหรือได้รับการช่วยกู้ชีพล่าช้าและไม่เหมาะสม จากการวิจัยในประเทศไทย การสอนการช่วยกู้ชีพทารกแก่บิดามารดา หรือผู้ดูแลก่อนจำหน่ายกลับบ้านยังไม่แพร่หลาย จากประสบการณ์การทำงานเป็นพยาบาลของผู้วิจัยในหอผู้ป่วยออร์โธการะวีสุนทร โรงพยาบาลศิริราช มีการสอนการช่วยกู้ชีพทารกให้แก่บิดามารดา หรือผู้ดูแลทารกบางราย เช่น ทารกที่มีโรคปอดเรื้อรัง เคยมีประวัติหยุดหายใจ หรือโรคหัวใจพิการแต่กำเนิด เป็นต้น แต่ยังไม่ครอบคลุมทารกเกิดก่อนกำหนดทุกราย การสอนจะเป็นการบรรยาย การสาธิต และการฝึกปฏิบัติกับหุ่นจำลองทารกเพียงครั้งเดียว นอกจากนี้ บิดามารดา หรือผู้ดูแลทารกที่ได้รับการสอนได้เสนอแนะให้เพิ่มจำนวนครั้งในการสอน หรือมีเอกสารที่สามารถนำไปทบทวนได้

การศึกษาในต่างประเทศพบว่า ภายหลังจากได้รับชุดการฝึกปฏิบัติด้วยตนเองในการช่วยกู้ชีพทารก ผู้ดูแลทารกเกิดก่อนกำหนด จำนวน 238 คน และผู้ดูแลทารกโรคหัวใจพิการแต่กำเนิด จำนวน 73 คน มีคะแนนความมั่นใจในการช่วยกู้ชีพทารกเพิ่มขึ้น (Pierick, Van Waning, Patel, & Atkins, 2012) จุดอ่อนของการศึกษาดังกล่าวคือไม่มีกลุ่มเปรียบเทียบ จึงไม่อาจสรุปได้ว่าชุดการฝึกปฏิบัติด้วยตนเองจะเพิ่มความมั่นใจในการช่วยกู้ชีพทารกของผู้ดูแลทารกทั้งสองกลุ่มได้จริง และมีเพียงเรื่องเดียว

ที่ศึกษาผลของการสอนการช่วยกู้ชีพทารกต่อความรู้และความสามารถของมารดาในการช่วยกู้ชีพทารก โดยมีกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม (Barr et al., 2013) ชุดการสอนการช่วยกู้ชีพทารก ประกอบด้วย สื่อวีดิทัศน์ หุ่นจำลองทารก และคู่มือการใช้งาน ซึ่งสามารถนำไปฝึกทบทวนซ้ำๆ ได้ แต่ด้วยข้อจำกัดและความพร้อมด้านอุปกรณ์ในประเทศไทยจึงยังไม่พบการศึกษาที่ให้กลุ่มตัวอย่างนำหุ่นจำลองกลับไปฝึกที่บ้าน อย่างไรก็ตาม มีการศึกษาเปรียบเทียบวิธีการสอนการช่วยกู้ชีพเด็กชั้นพื้นฐานด้วยวีดิทัศน์ และฝึกปฏิบัติด้วยตนเอง กับการสอนโดยให้ฝึกปฏิบัติกับพยาบาล ในผู้ดูแลหลักของผู้ป่วยเด็กอายุ 1 เดือนถึง 1 ปี ที่เสี่ยงต่อการเกิดภาวะหัวใจหยุดเต้น จำนวน 64 คน แบ่งเป็นกลุ่มละ 32 คน ผลการวิจัยพบว่า หลังการทดลอง ผู้ดูแลทั้งสองกลุ่มมีคะแนนความรู้และความสามารถในการปฏิบัติการช่วยกู้ชีพเด็กชั้นพื้นฐานไม่แตกต่างกัน (ลดาวรณ อุบล, 2559) แต่ยังไม่พบว่ามีการศึกษาเกี่ยวกับการสอนการช่วยกู้ชีพทารกแก่บิดามารดา หรือผู้ดูแลทารกเกิดก่อนกำหนด ซึ่งเป็นทารกกลุ่มที่มีความเสี่ยงที่จะเกิดภาวะหัวใจหยุดเต้นได้ ดังนั้น ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาเรื่องนี้

วัตถุประสงค์การวิจัย

ศึกษาผลของโปรแกรมอบรมการช่วยกู้ชีพทารกต่อความรู้และการปฏิบัติในการช่วยกู้ชีพทารกเกิดก่อนกำหนดของบิดามารดา โดยมีวัตถุประสงค์เฉพาะดังนี้

1. เปรียบเทียบความแตกต่างของความรู้ในการช่วยกู้ชีพทารกของบิดามารดา หรือผู้ดูแลทารกเกิดก่อนกำหนด หลังการทดลอง ระหว่างกลุ่มทดลองกับกลุ่มควบคุม โดยควบคุมความรู้ก่อนการทดลอง
2. เปรียบเทียบสัดส่วนของบิดามารดา หรือผู้ดูแลทารกเกิดก่อนกำหนดที่มีคะแนนการปฏิบัติในการช่วยกู้ชีพทารกในระดับดีและระดับดีมาก ระหว่างกลุ่มทดลองกับกลุ่มควบคุม

สมมติฐานการวิจัย

1. หลังการทดลอง บิดามารดา หรือผู้ดูแลทารก เกิดก่อนกำหนด ในกลุ่มทดลองมีความรู้ในการช่วยกู้ชีพทารก สูงกว่ากลุ่มควบคุม เมื่อควบคุมอิทธิพลของความรู้ก่อนการทดลอง

2. หลังการทดลอง บิดามารดา หรือผู้ดูแลทารก เกิดก่อนกำหนดกลุ่มทดลองมีการปฏิบัติในการช่วยกู้ชีพทารก ในระดับดีและระดับดีมาก ในสัดส่วนที่มากกว่ากลุ่มควบคุม

กรอบแนวคิดของการวิจัย ผู้วิจัยใช้ทฤษฎีการเรียนรู้ของกาเย่ (Gagné) ซึ่งกล่าวว่า องค์ประกอบที่จะส่งผลให้เกิดการเรียนรู้ ได้แก่ ผู้เรียน สิ่งเร้า และการตอบสนอง การเรียนรู้จะประกอบด้วย 3 ส่วน ได้แก่ 1) ผลการเรียนรู้คือ พฤติกรรมหรือความสามารถที่เกิดจากการเรียนรู้ของผู้เรียน 2) กระบวนการเรียนรู้และจดจำเป็นผลจากการจัดกระทำกับข้อมูลในสมอง เมื่อผู้เรียนได้รับการกระตุ้นจากสิ่งแวดล้อมผ่านทางอวัยวะรับสัมผัสและส่งผ่านข้อมูลไปยังระบบประสาทส่วนกลาง มีการเลือกรับรู้ข้อมูล และจัดเก็บข้อมูลไว้ในความจำระยะสั้น เมื่อความจำระยะสั้นได้รับการทบทวนหรือฝึกฝนซ้ำๆ ข้อมูลนั้นจะถูกจัดเก็บเป็นความจำระยะยาว ซึ่งข้อมูลจากความจำระยะสั้นที่ถูกเรียกกลับมาจะเป็นความจำระยะทำงาน โดยข้อมูลจากความจำระยะทำงานและความจำระยะยาวนี้จะกระตุ้นให้เกิดการตอบสนองที่หน่วยกระตุ้นพฤติกรรม ทำให้เกิดการเรียนรู้และแสดงพฤติกรรม นอกจากนี้ การได้รับการเสริมแรงจะช่วยให้ผู้เรียนสามารถควบคุมพฤติกรรมตนเองได้ และส่งเสริมให้เกิดการแสดงพฤติกรรมอย่างต่อเนื่อง และ 3) สภาพการเรียนรู้การสอนซึ่งเป็นสภาวะภายนอกตัวผู้เรียนเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับกระบวนการเรียนรู้ภายในที่เกิดขึ้นภายในสมองของเรา (ทิสนา เขมมณี, 2558) ในงานวิจัยนี้ สิ่งเร้าประกอบด้วย การชมเชยวีดิทัศน์เรื่อง “ KNT NCPR ” ที่มีภาพนิ่ง ภาพกราฟิก ภาพแอนิเมชัน ภาพเคลื่อนไหว ข้อความประกอบ

เสียงบรรยาย ช่วยส่งเสริมการจดจำข้อมูลให้เข้าใจได้ง่าย เห็นภาพการช่วยกู้ชีพทารกที่เป็นรูปธรรมมากยิ่งขึ้น ร่วมกับการฝึกปฏิบัติการช่วยกู้ชีพกับหุ่นจำลองทารก เมื่อกลุ่มตัวอย่างได้ลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง จะช่วยเสริมให้เข้าใจในสิ่งที่เรียน เกิดความสามารถในการถ่ายโอนการเรียนรู้และจดจำได้นานขึ้น และยังช่วยกระตุ้นให้เกิดความกระตือรือร้นในการเรียนรู้ เพราะได้มีส่วนร่วมในกิจกรรม ขณะฝึกปฏิบัติมีการอธิบายและสาธิตซ้ำเมื่อปฏิบัติไม่ถูกต้อง เพื่อช่วยให้ทราบว่าปฏิบัติได้ถูกต้องหรือไม่ นอกจากนี้ในโปรแกรมยังออกแบบให้มีกลุ่มตัวอย่างได้ทบทวนความรู้และฝึกปฏิบัติด้วยตนเอง เพื่อช่วยเสริมแรงให้เกิดความเข้าใจมากขึ้น เมื่อได้ฝึกปฏิบัติซ้ำๆ อย่างต่อเนื่องจนเกิดความชำนาญ ก็ยิ่งส่งเสริมการจดจำได้มากขึ้น

วิธีดำเนินการวิจัย

ชนิดของการวิจัย เป็นการศึกษาวิจัยกึ่งทดลองแบบสองกลุ่ม วัดก่อนและหลังการทดลอง

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร คือ บิดามารดา หรือผู้ดูแลทารก เกิดก่อนกำหนดที่รับการรักษาพยาบาลในหอผู้ป่วยทารกแรกเกิด ของโรงพยาบาลมหาวิทยาลัยแห่งหนึ่ง

กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 52 คน เลือกแบบเจาะจง โดยเป็น บิดามารดาหรือผู้ดูแล มีอายุตั้งแต่ 18-59 ปี อาศัยอยู่บ้านเดียวกันกับทารก สามารถพูด อ่าน และเขียนภาษาไทยได้ มีโทรศัพท์เคลื่อนที่แบบสมาร์ตโฟนสามารถใช้แอปพลิเคชันไลน์ได้ และไม่เคยได้รับการฝึกอบรมการช่วยกู้ชีพทารก หรือเด็ก หรือผู้ใหญ่ในระยะเวลา 1 ปีที่ผ่านมา ส่วนทารกเกิดก่อนกำหนดมีอายุครรภ์น้อยกว่า 37 สัปดาห์ จากการประเมินของแพทย์ด้วยวิธีที่ดีที่สุด และไม่อยู่ในภาวะวิกฤต ได้แก่ ได้รับการช่วยหายใจแบบ Continuous Positive Airway Pressure (CPAP) ได้รับยากลุ่มเพิ่มความดันโลหิต เช่น Dopamine, Dobutamine

เป็นต้น

ขนาดกลุ่มตัวอย่าง ใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป G' Power 3.1.9.2 ใช้ค่าขนาดอิทธิพล (effect size) จากงานวิจัยที่ใกล้เคียงกับการศึกษาครั้งนี้ ในงานวิจัยของ Schlessel และคณะ (1995) พบว่าค่าเฉลี่ยความรู้หลังได้รับการอบรมของกลุ่มทดลองเท่ากับ 2.72 (SD = 1.52) และกลุ่มควบคุมเท่ากับ 1.17 (SD = 0.79) $p < .05$, power of test = .80, เมื่อ $f = .40$, $df = 1$, group = 2, covariates = 1 ได้ขนาดกลุ่มตัวอย่างกลุ่มละ 26 คน รวมเป็น 52 คน

เครื่องมือวิจัย

1. **โปรแกรมอบรมการช่วยกู้ชีพทารก**ที่ใช้เป็นชุดการสอนการช่วยกู้ชีพที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นชื่อว่า "KNT Tool Kit" ผู้วิจัยได้ออกแบบให้สอดคล้องกับกระบวนการเรียนรู้ของกาเย่ (Gagné) โดยมีการจัดสิ่งเร้าประกอบด้วย 1) การชมสื่อวีดิทัศน์ เรื่อง "KNT NCPR" ความยาวประมาณ 15 นาที ครอบคลุมเรื่อง ความหมายและประโยชน์ของการช่วยกู้ชีพทารก อาการแสดงและสาเหตุของภาวะหยุดหายใจและหัวใจหยุดเต้นในทารก ขั้นตอนและข้อควรระวังของการช่วยกู้ชีพทารก ข้อบ่งชี้ในการยุติการช่วยกู้ชีพทารกและการดูแลภายหลังการช่วยกู้ชีพ และการใช้แอปพลิเคชัน "EMS 1669" มีการใช้ภาพนิ่ง ภาพกราฟิก ภาพแอนิเมชัน ภาพเคลื่อนไหว พร้อมข้อความประกอบเสียงบรรยาย ซึ่งจะช่วยให้ส่งเสริมการจดจำข้อมูลของบิดามารดา หรือผู้ดูแลให้เข้าใจได้ง่าย เห็นภาพการช่วยกู้ชีพทารกที่ชัดเจน และเป็นรูปธรรมมากยิ่งขึ้น 2) การฝึกปฏิบัติการช่วยกู้ชีพกับหุ่นจำลองทารก โดยกลุ่มตัวอย่างได้ลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง ซึ่งช่วยส่งเสริมให้ความเข้าใจในสิ่งที่เรียน ทำให้เกิดความสามารภในการถ่ายโยงการเรียนรู้และจดจำได้นานขึ้น และยังช่วยกระตุ้นให้เกิดความกระตือรือร้นในการเรียนรู้ เพราะได้มีส่วนร่วมในกิจกรรม (ทิตานา แคมมณี, 2558) และทำให้กลุ่มตัวอย่างทราบว่าตนเองนั้นสามารถปฏิบัติได้ถูกต้องหรือไม่ 3) หมอนผ้า

สำหรับฝึกกดหน้าอก ส่งสื่อวีดิทัศน์ และเพลงให้จังหวะในการฝึกกดหน้าอกผ่านแอปพลิเคชันไลน์สำหรับนำไปทบทวนด้วยตนเอง นอกจากนี้ ผู้วิจัยยังได้ส่งข้อความกระตุ้นเตือนหลังจากจบโปรแกรม เพื่อเป็นการเสริมแรงและส่งเสริมการจดจำของบิดามารดา หรือผู้ดูแลให้คงทนมากขึ้น

2. **แบบสอบถามข้อมูลส่วนบุคคล**ของบิดามารดา หรือผู้ดูแล ประกอบด้วย อายุ เพศ สถานภาพสมรส ระดับการศึกษาสูงสุด ความสัมพันธ์กับผู้ป่วย และการได้รับข้อมูลหรือชมสื่อวีดิทัศน์เกี่ยวกับการช่วยกู้ชีพพื้นฐานสำหรับทารก หรือเด็ก หรือผู้ใหญ่ ส่วนข้อมูลของทารกเกิดก่อนกำหนด ได้จากเวชระเบียน ประกอบด้วย เพศ อายุครรภ์ อายุปัจจุบัน น้ำหนักแรกเกิด น้ำหนักปัจจุบัน และการวินิจฉัยโรค

3. **แบบทดสอบความรู้**ในการช่วยกู้ชีพทารก สร้างโดยผู้วิจัย จำนวน 20 ข้อ เป็นแบบปรนัย 3 ตัวเลือก มีคำตอบที่ถูกต้องเพียงข้อเดียว โดยตอบถูกต้องให้ 1 คะแนน ตอบไม่ถูกต้องให้ 0 คะแนน

4. **แบบสังเกตการปฏิบัติ**ในการช่วยกู้ชีพทารก **ในสถานการณ์สมมติ** มีจำนวน 20 ข้อ มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ โดยบันทึกว่า "ปฏิบัติ" (1 คะแนน) หรือ "ไม่ปฏิบัติ" (0 คะแนน) การแปลผลใช้ค่าร้อยละของคะแนนรวม แบ่งเป็น 4 ระดับ ดังนี้ 1) ระดับดีมาก 14-20 คะแนน (70-100%) และได้คะแนน "ปฏิบัติ" ในทุกหัวข้อการปฏิบัติสำคัญ 12 ข้อ (ข้อ8-19) 2) ระดับดี 14-20 คะแนน (70-100%) แต่มีคะแนน "ไม่ปฏิบัติ" ในหัวข้อการปฏิบัติสำคัญข้อใดข้อหนึ่ง 3) ระดับพอใช้ 7-13 คะแนน (35-65%) และ 4) ระดับไม่ดี 0-6 คะแนน (< 30%)

คุณภาพของเครื่องมือวิจัย

1. สื่อวีดิทัศน์ เรื่อง "KNT NCPR" ผ่านการตรวจสอบความถูกต้อง เหมาะสม และความครอบคลุมของเนื้อหา ความชัดเจนของภาพนิ่ง ภาพเคลื่อนไหว ภาษา

และเสียงบรรยาย โดยผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 4 คน และนำไปทดลองใช้กับบิดามารดา หรือผู้ดูแลที่มีคุณสมบัติคล้ายกับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 5 คน เพื่อประเมินความเข้าใจในเนื้อหา ความชัดเจนของภาษาที่ใช้

2. แบบทดสอบความรู้ในการช่วยกู้ชีพทารก ผ่านการตรวจสอบคุณภาพจากผู้ทรงคุณวุฒิ 3 คน คำนวณหาค่าดัชนีความตรงเชิงเนื้อหาได้เท่ากับ 0.95 และนำไปทดลองใช้กับบิดามารดา หรือผู้ดูแลของทารกเกิดก่อนกำหนดที่มีคุณสมบัติคล้ายกับกลุ่มตัวอย่าง โดยให้ตอบแบบทดสอบความรู้ชุดเดิม 2 ครั้ง ในระยะเวลาห่างกัน 14 วัน เพื่อหาความเชื่อมั่นด้วยวิธีการทดสอบซ้ำ (test-retest reliability) แล้วนำมาหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สันได้เท่ากับ 0.81

3. แบบสังเกตการปฏิบัติในการช่วยกู้ชีพทารกในสถานการณืสมมติ ผ่านการตรวจสอบคุณภาพจากผู้ทรงคุณวุฒิ 3 คน มีค่าดัชนีความตรงเชิงเนื้อหา เท่ากับ .94 และนำไปทดลองใช้กับบิดามารดา หรือผู้ดูแลของทารกเกิดก่อนกำหนดที่มีคุณสมบัติคล้ายกับกลุ่มตัวอย่าง แล้วนำคะแนนการปฏิบัติที่ประเมินได้มาหาความเชื่อมั่นระหว่างผู้สังเกต (intratester reliability) ด้วยการคำนวณร้อยละของความตรงกันในการสังเกตระหว่างผู้วิจัยกับผู้ช่วยวิจัย ได้ร้อยละ 93

การพิทักษ์สิทธิกลุ่มตัวอย่าง โครงการวิจัยนี้ได้รับการรับรองจากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในคนของคณะแพทยศาสตร์ศิริราชพยาบาล โรงพยาบาลศิริราช รหัสการรับรอง COA no. Si 601/2020 ผู้วิจัยเข้าพบกลุ่มตัวอย่าง เพื่อให้ข้อมูลรายละเอียดของโครงการวิจัย ให้กลุ่มตัวอย่างอ่านเอกสารชี้แจงผู้เข้าร่วมการวิจัย และให้ตัดสินใจเข้าร่วมโครงการวิจัยด้วยความสมัครใจ เมื่อกลุ่มตัวอย่างยินดียินดีเข้าร่วมโครงการวิจัย จึงขอให้ลงลายมือชื่อในหนังสือแสดงเจตนายินยอมเข้าร่วมการวิจัย

วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยดำเนินการเก็บข้อมูลตั้งแต่เดือนกันยายน 2563 ถึงเดือนมกราคม 2564

มี 3 ระยะ ดังนี้

1. **ระยะก่อนทดลอง** ผู้วิจัยเตรียมผู้ช่วยวิจัยซึ่งได้แก่ พยาบาลวิชาชีพ จำนวน 2 คน มีประสบการณ์การทำงาน 5 ปีขึ้นไป และได้รับการอบรมการช่วยชีวิตทารกแรกเกิดมาแล้วไม่เกิน 5 ปี ผู้วิจัยอธิบายหน้าที่ของผู้ช่วยวิจัยแต่ละคน ดังนี้ ผู้ช่วยวิจัยคนที่ 1 ทำหน้าที่เป็นผู้สอน สาธิต และให้คำแนะนำการฝึกปฏิบัติการช่วยกู้ชีพทารกแก่กลุ่มควบคุม ส่วนผู้ช่วยวิจัยคนที่ 2 ทำหน้าที่ประเมินการปฏิบัติในการช่วยกู้ชีพทารกในสถานการณืสมมติ ทั้งนี้ผู้ช่วยวิจัยไม่ทราบว่าบิดามารดา หรือผู้ดูแลรายนั้นอยู่ในกลุ่มทดลองหรือกลุ่มควบคุม เพื่อป้องกันกรเกิดความลำเอียงในการประเมิน (detection bias)

2. ระยะการทดลอง

2.1 กลุ่มควบคุม

วันที่ 1 กลุ่มตัวอย่างตอบแบบสอบถามข้อมูลส่วนบุคคล และแบบทดสอบความรู้ในการช่วยกู้ชีพทารก (pre-test) ผู้วิจัยบันทึกข้อมูลส่วนบุคคลของทารกเกิดก่อนกำหนดจากเวชระเบียน กลุ่มตัวอย่างได้รับการสอนตามปกติของหอผู้ป่วยเป็นรายกลุ่ม ๆ ละ 3 คน โดยผู้ช่วยวิจัยคนที่ 1 เป็นผู้บรรยายและสอนสาธิตการช่วยกู้ชีพทารก

2.2 กลุ่มทดลอง

วันที่ 1 กลุ่มตัวอย่างตอบแบบสอบถามข้อมูลส่วนบุคคล และแบบทดสอบความรู้ในการช่วยกู้ชีพทารก (pre-test) ผู้วิจัยบันทึกข้อมูลส่วนบุคคลของทารกเกิดก่อนกำหนดจากเวชระเบียน จากนั้นดำเนินกิจกรรมตามโปรแกรมอบรม เป็นรายกลุ่ม กลุ่มละ 3 คน โดยให้ชมสื่อวีดิทัศน์เรื่อง “KNT NCPR” ฝึกปฏิบัติการช่วยกู้ชีพทารกกับหุ่นจำลองทารก หลังจากนั้นสอนสาธิตการใช้แอปพลิเคชัน “EMS 1669” และให้กลุ่มตัวอย่างสาธิตย้อนกลับ ผู้วิจัยมอบหมอนผ้าสำหรับฝึกกดหน้าอก ส่งสื่อวีดิทัศน์ และเพลงให้จังหวะในการฝึกกดหน้าอกผ่านแอปพลิเคชันไลน์ให้แก่กลุ่มตัวอย่าง สำหรับนำไปทบทวนด้วยตนเอง

วันที่ 2-6 ในช่วงเวลา 9:00-11:00 น. ผู้วิจัย

ส่งข้อความเตือนให้กลุ่มตัวอย่างชมสื่อวีดิทัศน์เพื่อทบทวนความรู้และฝึกปฏิบัติด้วยตนเอง และสอบถามข้อสงสัยเกี่ยวกับการช่วยกู้ชีพทารก โดยผู้วิจัยเป็นผู้ตอบคำถามด้วยตนเอง

3. **ระยะหลังการทดลอง** วันที่ 7 ติดตามประเมินผลการทดลองกับกลุ่มตัวอย่างขณะที่ทารกยังอยู่ในโรงพยาบาลที่ห้องประชุมของหอผู้ป่วย ใช้เวลาประมาณ 30 นาที โดยให้ตอบแบบทดสอบความรู้ในการช่วยกู้ชีพทารกอีกครั้ง ผู้ช่วยวิจัยคนที่ 2 ประเมินการปฏิบัติจากการสังเกตพฤติกรรมของกลุ่มตัวอย่างเป็นรายบุคคล ขณะทำการช่วยกู้ชีพหุ่นจำลองทารกในสถานการณ์สมมติโดยไม่ทราบว่าบิดามารดา หรือผู้ดูแลรายนั้นอยู่ในกลุ่มทดลองหรือกลุ่มควบคุม

การวิเคราะห์ข้อมูล ใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ สถิติเชิงพรรณนา การวิเคราะห์ความแปรปรวนร่วม (Analysis of Covariance [ANCOVA]) และ Chi-square Test กำหนดระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ .05

ผลการวิจัย

1. ลักษณะของกลุ่มตัวอย่าง บิดามารดา หรือผู้ดูแลของทารกมีอายุอยู่ในช่วง 19-34 ปี ร้อยละ 69.2 เป็นเพศหญิง ร้อยละ 61.5 และเป็นมารดา ร้อยละ 61.5 ส่วนใหญ่ ร้อยละ 86.5 มีสถานภาพสมรสคู่ และร้อยละ 42.3 มีการศึกษาระดับปริญญาตรี/โท สำหรับทารกเกิด

ก่อนกำหนด ร้อยละ 51.9 เป็นเพศหญิง มีอายุครรภ์เฉลี่ย 32.18 สัปดาห์ (SD = 3.10) อายุปัจจุบันเฉลี่ย 35.18 วัน (SD = 23.71) มีน้ำหนักแรกเกิดเฉลี่ย 1,643.37 กรัม (SD = 590.51) และน้ำหนักปัจจุบันเฉลี่ย 2,379.73 กรัม (SD = 541.41) และร้อยละ 76.92 ได้รับการวินิจฉัย Respiratory distress syndrome

2. ผลการเปรียบเทียบความรู้ในการช่วยกู้ชีพทารกของบิดามารดาหรือผู้ดูแลทารกเกิดก่อนกำหนดหลังการทดลอง ระหว่างกลุ่มทดลองกับกลุ่มควบคุม โดยใช้ความรู้ในการช่วยกู้ชีพทารก ก่อนการทดลองเป็นตัวแปรควบคุม

กลุ่มทดลอง บิดามารดาหรือผู้ดูแลมีค่าเฉลี่ยของความรู้ในการช่วยกู้ชีพทารก ก่อนการทดลองเท่ากับ 10.31 (SD = 2.28) หลังการทดลอง เท่ากับ 14.88 (SD = 1.66) ส่วนกลุ่มควบคุมมีค่าเฉลี่ยของความรู้ในการช่วยกู้ชีพทารกก่อนการทดลองเท่ากับ 10.81 (SD = 2.30) หลังการทดลองเท่ากับ 12.19 (SD = 2.48)

ความรู้ในการช่วยกู้ชีพทารกก่อนการทดลอง มีอิทธิพลต่อคะแนนความรู้ในการช่วยกู้ชีพทารก หลังการทดลอง ($F = 20.41$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 เมื่อควบคุมอิทธิพลของความรู้ในการช่วยกู้ชีพทารกก่อนการทดลอง กลุ่มทดลองมีความรู้ในการช่วยกู้ชีพทารก หลังการทดลอง สูงกว่ากลุ่มควบคุม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 ($F = 34.64$) (ตาราง 1)

ตาราง 1 เปรียบเทียบความรู้ในการช่วยกู้ชีพทารก หลังการทดลอง ระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม และใช้คะแนนความรู้ก่อนการทดลองเป็นตัวแปรร่วม โดยใช้การวิเคราะห์ความแปรปรวนร่วม ($n = 52$)

SOV	df	SS	MS	F
Covariate	1	65.49	65.49	20.41***
Main effects	1	111.18	111.18	34.64***
Residual	49	157.20	3.21	
Corrected Total	51	316.92		

*** $p < .001$

3. ผลการเปรียบเทียบสัดส่วนของบิดามารดา หรือผู้ดูแลทารกเกิดก่อนกำหนดที่มีคะแนนการปฏิบัติในการช่วยกู้ชีพทารกในระดับดี และระดับดีมาก ระหว่างกลุ่มทดลองกับกลุ่มควบคุม พบว่า บิดามารดา หรือผู้ดูแลทารกกลุ่มทดลองที่ได้รับโปรแกรมอบรมการช่วยกู้ชีพทารกสามารถปฏิบัติกรช่วยกู้ชีพทารกในระดับดีและระดับดีมาก (ร้อยละ 38.4 และ ร้อยละ 30.8 ตามลำดับ) ใน

สัดส่วนที่มากกว่ากลุ่มควบคุมที่ได้รับการสอนตามปกติของหอผู้ป่วย (ร้อยละ 15.4 และ ร้อยละ 7.7 ตามลำดับ) เมื่อใช้ Chi-square test พบว่า สัดส่วนของบิดามารดา หรือผู้ดูแลที่มีคะแนนการปฏิบัติในการช่วยกู้ชีพทารกในระดับดีและระดับดีมาก ระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($\chi^2 = 11.31$, $df = 2$, $p = .003$ (ตาราง 2)

ตาราง 2 เปรียบเทียบสัดส่วนของบิดามารดาหรือผู้ดูแลที่ปฏิบัติการช่วยกู้ชีพทารกในระดับดีมาก ดี และพอใช้ ระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมโดยใช้ Chi - square Test (n = 52)

กลุ่ม	ดีมาก	ดี	พอใช้	χ^2
	f (%)	f (%)	f (%)	
ทดลอง	8 (30.8)	10 (38.4)	8 (30.8)	11.31*
ควบคุม	2 (7.7)	4 (15.4)	20 (76.9)	

* $p < .05$

โดยสรุป โปรแกรมอบรมการช่วยกู้ชีพทารกสามารถส่งผลทำให้บิดามารดา หรือผู้ดูแลทารกเกิดก่อนกำหนดมีความรู้ในการช่วยกู้ชีพทารกมากขึ้น และมีผู้ที่สามารถปฏิบัติการช่วยกู้ชีพทารกโดยใช้หุ่นจำลองทารกในสถานการณ์จำลอง ในกลุ่มทดลองได้ในระดับดีมาก และดี มีสัดส่วนมากกว่าผู้อยู่ในกลุ่มควบคุม

การอภิปรายผลการวิจัย

ผลการวิจัยนี้ สนับสนุนสมมติฐานการวิจัยและแสดงให้เห็นว่า การจัดโปรแกรมอบรมการช่วยกู้ชีพทารกที่ประกอบด้วยสื่อวีดิทัศน์ที่มีทั้งเสียง และภาพที่ชัดเจน การฝึกปฏิบัติ และมีชุดอุปกรณ์การช่วยกู้ชีพทารกสำหรับนำไปฝึกทบทวนด้วยตนเองที่บ้าน จะช่วยให้บิดามารดา หรือผู้ดูแลทารกเกิดก่อนกำหนดสามารถฝึกปฏิบัติซ้ำๆ ได้ช่วยพัฒนาทักษะการปฏิบัติให้แม่นยำมากขึ้น ส่งผลให้

บิดามารดาหรือผู้ดูแลทารกสามารถปฏิบัติการช่วยกู้ชีพทารกทั้งในเรื่องการกดหน้าอก การช่วยหายใจที่เป็นส่วนสำคัญได้อย่างถูกต้อง เนื่องจากมีกระบวนการเรียนรู้จากหลายช่องทางทั้งการดู การฟัง การเชื่อมโยงความรู้สู่การฝึกปฏิบัติ รวมถึงการเสริมแรงให้มีการฝึกทบทวนด้วยตนเองช่วยให้เกิดการตอบสนองพฤติกรรมด้านความรู้ และพัฒนาทักษะการปฏิบัติให้มีความถูกต้องและแม่นยำมากขึ้นสอดคล้องกับทฤษฎีการเรียนรู้ของกาเย่ (Gagné) (ทิสนา แชมมณี, 2558) และผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับการศึกษาในอดีต ซึ่งมีกลุ่มตัวอย่างเป็นมารดาหลังคลอดที่อายุน้อยกว่า 18 ปี และมีบุตรที่ได้รับการรักษาอยู่หน่วยทารกแรกเกิดภาวะวิกฤตจำนวน 104 คน ซึ่งพบว่า มารดากลุ่มทดลองมีคะแนนความรู้ และความสามารถในการช่วยกู้ชีพทารกสูงกว่ากลุ่มเปรียบเทียบ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < .001$) (Barr et al., 2013)

ข้อเสนอแนะ

1. พยาบาลวิชาชีพสามารถนำไปโปรแกรมอบรมการช่วยกู้ชีพทารกไปใช้ในการให้ความรู้แก่บิดามารดา หรือผู้ดูแลทารกเกิดก่อนกำหนด
2. การนำไปโปรแกรมอบรมการช่วยกู้ชีพทารกไปใช้ในในกลุ่มประชากรอื่น ควรทำการวิจัยซ้ำ และติดตามความคงทนของความรู้และการปฏิบัติ หลังได้รับโปรแกรมอบรม ในระยะเวลาที่นานมากขึ้น เช่น หลังได้รับโปรแกรมอบรมการช่วยกู้ชีพทารก 1 เดือน 3 เดือนหรือ 6 เดือน เป็นต้น เพื่อช่วยในการวางแผนในการกระตุ้นให้ควมรู้ซ้ำอย่างเหมาะสม

เอกสารอ้างอิง

- ทิตินา เขมมณี. (2558). ศาสตร์การสอน: องค์ความรู้เพื่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ (พิมพ์ครั้งที่ 19). กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- โรงพยาบาลศิริราช. (2565). รายงานสถิติประจำปี หอผู้ป่วยอรรถกระวีสุนทร โรงพยาบาลศิริราช ปีงบประมาณ 2560-2564. กรุงเทพมหานคร: ผู้แต่ง.
- ลดาวรรณ อุบล. (2559). การสอนช่วยชีวิตขั้นพื้นฐานด้วยวิดีโอทัศน์สำหรับผู้ดูแลผู้ป่วยเด็กที่เสี่ยงต่อการเกิดภาวะหัวใจหยุดเต้น. *วารสารพยาบาลศาสตร์*, 34(3), 66-78.
- Barr, G. C., Rupp, V. A., Hamilton, K. M., Worriow, C. C., Reed, J. F., Friel, K. S., . . . Greenberg, M. R. (2013). Training mothers in infant cardiopulmonary resuscitation with an instructional DVD and manikin. *The Journal of the American Osteopathic Association*, 113(7), 538-545. doi:10.7556/jaoa.2013.005
- Chu, P. Y., Li, J. S., Kosinski, A. S., Homik, C. P., & Hill, K. D. (2017). Congenital heart disease in premature infants 25-32 weeks' gestational age. *The Journal of Pediatrics*, 181, 37-41.e31. doi:10.1016/j.jpeds.2016.10.033
- Davidson, L. M., & Berkelhamer, S. K. (2017). Bronchopulmonary dysplasia: Chronic lung disease of infancy and long-term pulmonary outcomes. *Journal of Clinical Medicine*, 6(1), 4.
- Fink, E. L., Prince, D. K., Kaltman, J. R., Atkins, D. L., Austin, M., Warden, C., . . . Callaway, C. W. (2016). Unchanged pediatric out-of-hospital cardiac arrest incidence and survival rates with regional variation in North America. *Resuscitation*, 107, 121-128. doi:10.1016/j.resuscitation.2016.07.244
- Goldberg, N., Rodriguez-Prado, Y., Tillery, R., & Chua, C. (2018). Sudden infant death syndrome: A review. *Pediatrics Annals*, 47(3), e118-e123. doi:10.3928/19382359-20180221-03
- Murphy, S. L., Xu, J., Kochanek, K. D., & Arias, E. (2018). Mortality in the United States, 2017. *NCHS Data Brief*, (328), 1-8.
- Pierick, T. A., Van Waning, N., Patel, S. S., & Atkins, D. L. (2012). Self-instructional CPR training for parents of high risk infants. *Resuscitation*, 83(9), 1140-1144. doi:10.1016/j.resuscitation.2012.02.007

- Ro, Y. S., Shin, S. D., Song, K. J., Hong, K. J., Ahn, K. O., Kim, D. K., & Kwak, Y. H. (2016). Effects of dispatcher-assisted cardiopulmonary resuscitation on survival outcomes in infants, children, and adolescents with out-of-hospital cardiac arrests. *Resuscitation, 108*, 20-26.
- Schlessel, J. S., Rappa, H. A., Lesser, M., Pogge, D., Ennis, R., & Mandel, L. (1995). CPR knowledge, self-efficacy, and anticipated anxiety as functions of infant/child CPR training. *Annals of Emergency Medicine, 25*(5), 618-623. doi:10.1016/S0196-0644(95)70174-5
- Wyckoff, M. H., Aziz, K., Escobedo, M. B., Kapadia, V. S., Kattwinkel, J., Perlman, J. M., . . . Zaichkin, J. G. (2015). Part 13: Neonatal resuscitation: 2015 American Heart Association guidelines update for cardiopulmonary resuscitation and emergency cardiovascular care. *Circulation, 132*(18 Suppl. 2), S543-560. doi:10.1161/cir.0000000000000267